

Prof. dr hab. Stanisław Korenik
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Ekonomii i Finansów
ul. Komandorska 118/120
53-345 Wrocław

Wrocław 26.11.2024 r.

Recenzja pracy doktorskiej Joanny Czyżewskiej-Holody
pt. *STREFY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ JAKO INSTRUMENT*
KSZTAŁTOWANIA ROZWOJU LOKALNEGO NA PRZYKŁADZIE
WYBRANYCH GMIN WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

1. Uwagi ogólne

Recenzowana praca składa się z sześciu integralnych części merytorycznych (rozdziałów), wprowadzenia, podsumowania i wniosków końcowych, bibliografii, spisu tabel i rysunków oraz aneksu, łącznie 363 ss. Wykorzystano w niej obszerną literaturę przedmiotu, zarówno krajową jak i zagraniczną (322 pozycji) w tym tytuły bardzo specjalistyczne, oraz liczne raporty, ekspertyzy, strategie, programy i akty prawne. Takie umocowanie (oparcie) oraz dobór poszczególnych pozycji literatury przedmiotu świadczy nie tylko o szerokim zakotwiczeniu rozważań na literaturze fachowej, ale także o znajomości omawianej problematyki.

Przedłożona praca stanowi obszerne i wieloaspektowe studium teoretyczno-poznawcze i analityczne dotyczące znaczenia stref aktywności gospodarczej jako instrumentu kształtowania rozwoju lokalnego na wybranym przykładzie gmin wiejskich i miejsko-

wiejskich województwa małopolskiego. W efekcie w pracy porusza się trzy bardzo istotne, ale też złożone problemy współczesnej gospodarki, a w szczególności: przestrzennej aktywizacji gospodarczej, rozwoju lokalnego oraz zarządzanie gminą. To wszystko zostaje osadzone we wzrastającej niepewności i turbulentności zjawisk społeczno-gospodarczych mające źródła endogeniczne oraz egzogeniczne. Należy podkreślić, że każdy z rzeczonych problemów może stać się istotnym obszarem badawczym i to nie tylko na poziomie dysertacji, a połączenie tych trzech obszarów powoduje dużą złożoność co przekłada się na konieczność poniesienia dużego wysiłku badawczego w połączeniu tak trudnych problemów badawczych. Dlatego osobiście podziwiam Autorkę za podjęcie tego wyzwania i równocześnie gratuluje doceniając trud badawczy włożony w tę pracę.

W dysertacji przedmiotem aplikacyjnym są 33 gminy miejsko-wiejskie i wiejskie województwa małopolskiego na obszarze których zlokalizowane są strefy aktywności gospodarczej (s. 242). Jak okres badawczy przyjęto lata 2007-2021 (badania ankietowe dotyczące podmiotów gospodarczych obejmują przedział czasowy od grudnia 2022 do sierpnia 2023 r., natomiast tego typu badania wśród respondentów poszczególnych gmin od grudnia 2022 do marca 2023 r.). Wybór problematyki należy uznać za trafny i aktualny, zwłaszcza w odniesieniu do naszego kraju, gdzie nadal obserwujemy formowanie się struktur gospodarczych w jednostkach przestrzennych w tym szczególnie na obszarach gmin przy równoczesnym nasileniu zagrożeń towarzyszących tym zjawiskom. W tym kontekście problematyka pracy jest nad wyraz aktualna, a osiągnięte wyniki mogą być wykorzystane w wypracowaniu założeń programowania rozwoju lokalnego na różnych szczeblach administracji publicznej ze szczególnym umocowaniem w gminach. Podjęta przez Autorkę problematyka badawcza posiada istotne znaczenie nie tylko poznawcze, ale także praktyczne z punktu widzenia współczesnej polityki rozwoju jednostek przestrzennych. Temat rozprawy jest ważny i aktualny w warunkach wzrastającej niepewności i turbulencji procesów gospodarczych oraz pojawiających się nowych rozwiązań w kwestii polityki przestrzennej - zmiany w planowaniu przestrzennym i połączeniu go z założeniami polityki rozwoju gminy, co przekłada się także na wzrost niepewności funkcjonowania poszczególnych jednostek na szczeblu lokalnym.

2. Ocena celu i zakresu badań oraz założeń metodycznych

Wybór problematyki należy uznać za trafny i aktualny, zwłaszcza w odniesieniu do naszego kraju, gdzie nadal obserwujemy przekształcenia struktur gospodarczych na poziomie gmin, szczególnie w kontekście nowych rozwiązań oraz zjawisko dywergencji.

Problem badawczy, jego zakres przestrzenny, przedmiotowy i podmiotowy zostały w sposób bardzo szeroki, a przy tym wnikliwy oraz wyczerpujący uzasadnione we wstępie (s. 7 – 10). Szczególnie istotne jest zidentyfikowanie na stronie 7 luk poznawczych w obecnym stanie wiedzy na temat wpływu stref aktywności gospodarczej na kondycję społeczno-gospodarczą jednostek samorządu terytorialnego. Zidentyfikowane luki są zarówno o charakterze teoretycznym oraz praktycznym ale mają także zabarwienie metodyczne i informacyjne. Wnikliwa lektura przytaczanych argumentów pozwala pozytywnie zaopiniować ich trafność, poziom warsztatu badawczego oraz znajomość problematyki.

W pracy na stronie 11 został wyartykułowany jej cel główny oraz aplikacyjny. Cel główny koncentruje się na *zidentyfikowaniu i ocenie mechanizmów oddziaływania stref aktywności gospodarczej na rozwój lokalny w gminach, na obszarze których są one zlokalizowane*. Do niego podporządkowano pięć celów szczegółowych:

C1: Systematyzacja literatury przedmiotu związanej z rozwojem lokalnym, w tym omówienie wybranych teorii rozwoju lokalnego oraz roli samorządu terytorialnego w kształtowaniu rozwoju gminy.

C2: Zdefiniowanie istoty stref aktywności gospodarczej oraz wyjaśnienie, w jaki sposób oddziałują one na rozwój lokalny.

C3: Identyfikacja i analiza przesłanek, uwarunkowań i zasad tworzenia oraz funkcjonowania stref aktywności gospodarczej na obszarach gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich województwa małopolskiego.

C4: Ocena związku pomiędzy lokalizacją stref aktywności gospodarczej, a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich województwa małopolskiego.

C5: Identyfikacja i pomiar efektów oddziaływania stref aktywności gospodarczej na rozwój gmin oraz wskazanie czynników determinujących skalę tego oddziaływania.

Jak już wspomniano powyżej w pracy wyartykułowano także cel aplikacyjny (nie zawsze ma to miejsce w dysertacjach), który dotyczy sformułowania rekomendacji dla władz samorządowych w zakresie tworzenia i funkcjonowania stref aktywności gospodarczej poprzez wskazanie czynników determinujących skalę ich oddziaływania na rozwój lokalny.

W pracy sformułowano także hipotezę główną, która zakłada, że „Strefy aktywności gospodarczej są stymulantą rozwoju lokalnego w gminach, w których są zlokalizowane” (s. 11). Dla jej pełnej weryfikacji postawiono pięć następujących hipotez szczegółowych:

H1: Strefy aktywności gospodarczej stanowią wieloaspektowy instrument kreowania polityki rozwoju na poziomie lokalnym poprzez kształtowanie korzystnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej.

H2: Istnieje związek pomiędzy lokalizacją strefy aktywności gospodarczej w gminie, a jej poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego.

H3: Podmioty gospodarcze zlokalizowane w strefach aktywności gospodarczej oddziałują na przestrzeń ekonomiczną w wymiarze lokalnym poprzez zagospodarowanie lokalnych czynników produkcji.

H4: Działalność gospodarcza prowadzona przez przedsiębiorstwa zlokalizowane w strefach aktywności gospodarczej wpływa na rozwój gminy w wymiarze gospodarczym, społecznym, ekologicznym, infratechnicznym i przestrzennym.

H5: Strefy aktywności gospodarczej oddziałują na stopień nowoczesności gospodarki gminy poprzez lokowanie w nich podmiotów reprezentujących branże wysokiej i średnio-wysokiej techniki oraz oparte na wiedzy, a także poprzez wdrażanie w podmiotach funkcjonujących na terenie SAG innowacji produktowych oraz w procesach biznesowych.

Wszystkie powyższe hipotezy są sformułowane raczej czytelny i w sposób bezpośredni korespondują z problemem badawczym.

Zarówno cel główny jak i cele szczegółowe są poprawne i bardzo konkretnie wyznaczają zamierzenia badawcze. Sam cel ma formę bardzo syntetyczną, dlatego za słuszne należy uznać jego doprecyzowanie za pomocą pięciu celów szczegółowych, których treści są poprawne i korespondują zarówno z celem jak i problemem badawczym.

W pracy dla realizacji powyższych zamierzeń badawczych zdecydowano się na zastosowanie wieloetapowego podejścia badawczego, na który złożyły się: „studia literaturowe i porównawcze, metody ilościowe oraz jakościowe, w tym badania ankietowe oraz studium przypadku. Jedną z metod badawczych była również metoda unitaryzacji zerowej, za pomocą której obliczona została syntetyczna miara rozwoju społeczno-gospodarczego gmin województwa małopolskiego, skalkulowana na podstawie wybranych cech diagnostycznych. Następnie przy wykorzystaniu metod statystycznych dokonana została ocena związku pomiędzy lokalizacją stref aktywności gospodarczej, a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego gmin w województwie małopolskim” (s. 14). Należy także nadmienić, że w pracy wykorzystano m.in. test Fishera i Manna-Whitney’a.

Należy podkreślić, że przyjęte w pracy metody badawcze są poprawne i dostosowane tak do celów, jak i hipotez. Przyporządkowane zostały one poszczególnym częściom pracy, w warstwie teoretycznej i empirycznej. Wielość metod, właściwych dla tego rodzaju prac badawczych, ich dobór oraz sposób prezentacji potwierdzają, że Autorka nie tylko zna je, ale w sposób poprawny się nimi posługuje. Przy formułowaniu różnych stwierdzeń pozwala to dokonywać ich weryfikacji. Równocześnie weryfikacji podlegają wyniki osiągniętych badań, co świadczy o dużej dbałości i rzetelności prowadzonych badań.

Co do oceny tych założeń metodycznych można przyjąć, że cel główny jak i cele szczegółowe są sformułowane poprawnie, a do tego w sposób czytelny i przejrzysty (zrozumiały). Przyjęta konstrukcja całości założeń badawczych ma charakter prawidłowy i wręcz klasyczny, co potwierdza fakt, że podstawą osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych są przywołane hipotezy badawcze, które obejmują całości wyznaczonego obszaru badawczego. Należy zgodzić się, że odpowiedź na te hipotezy przyczyni się do osiągnięcia postawionego celu.

Konkludując należy podkreślić, że zaprezentowana metodyka jest właściwa, kompleksowa i rozbudowana, co wymaga od osoby ją realizującej dużo wiedzy oraz umiejętności analitycznych. Osobiście uważam, że budowa opisanej powyżej procedury badawczej (metodyki) jest oryginalnym dziełem twórczym (rozwiązaniem problemu badawczego) i stanowi autorski wkład w badania nad rozwojem jednostek przestrzennych.

3. Układ i treść pracy

Rozprawa ma logiczną konstrukcję i zawiera konsekwentną analizę przedstawionych zagadnień. Poszczególne rozdziały zawierają treści adekwatne do tytułu i całkowicie objaśniają postawione problemy. Mają różną objętość i tak; od 34 stron rozdziału trzeciego do 78 stron rozdziału szóstego, co jest niewątpliwie pokłosem złożoności i ważności omawianych kwestii w poszczególnych rozdziałach.

Układ pracy jest przejrzysty i odpowiada przyjętemu celowi oraz pozostałym założeniom badawczym. Jednak duże „zagęszczenie” materiału badawczego, a szczególnie jego ważność i ranga prowadzonych rozważań wymagają od czytelnika wzmożonej percepcji. Równocześnie rozmieszczenie w różnych fragmentach dysertacji zarówno treści teoretycznych jak i empirycznych wzmacnia odczucie twórczego nieuporządkowania. Dopiero kilkakrotna uważna lektura powoduje, że obraz prowadzonych rozważań staje się przejrzysty.

Jak to podkreśla Autorka „praca została podzielona na dwie części tj. teoretyczną [...] oraz empiryczną” (s.12). Ten podział jest wyraźny i ma konstrukcję klasyczną, jednak pewne treści w różnych częściach pracy się przenikają.

Przechodząc do omawiania poszczególnych elementów struktury pracy, należy podkreślić, że całość rozważań poprzedzona jest wprowadzeniem gdzie dokonano prezentacji przyjętych założeń i ustaleń badawczych, w tym dokonano uzasadnienia podejmowanej problematyki (co zostało już omówione powyżej) oraz omawiana jest krótko struktura pracy.

Należy podkreślić, że w czynionych rozważaniach akcent szczególnie został położony na rozdziale piątym i szóstym, które niewątpliwie są najbardziej wartościowe i stanowią autorski wkład do badań poświęconych rozwojowi jednostek przestrzennych.

Rozdział pierwszy pt. *Istota oraz mechanizmy rozwoju lokalnego* składa się z pięciu podrozdziałów i liczy 44 stron. Jest to część pracy o wybitnie teoretycznym charakterze, stanowi swoiste tło dysertacji i koncentruje się na identyfikacji teoretycznych podstaw rozwoju lokalnego, odnosząc go do wybranych obszarów w teorii ekonomii. W pierwszej części dokonano w sposób wszechstronny i wyczerpujący omówienia złożonego procesu jakim jest rozwój lokalny. Oczywiście, tego typu zjawiska znalazły różne uzasadnienie w teorii co, jak w kolejnej części tego rozdziału podkreśla Autorka skutkowało wypracowaniem wielu koncepcji wyjaśniających to zjawisko. W pracy szczególną uwagę poświęcono (w ujęciu chronologicznym) teorii lokalizacji, koncepcji okręgu przemysłowego, teorii klastrów, teorii biegunów wzrostu, nowej geografii ekonomicznej czy też teorii rozwoju endogenicznego (s. 27 – 36). Wybór tych teorii w dużej mierze jest uzasadniony zjawiskami występującymi w praktyce oraz wszechstronnością opisu wyjaśnianych procesów. Równocześnie ich zapisy bezpośrednio korespondują z przyjętym problemem badawczym dysertacji.

W kolejnej części tego rozdziału omówione zostały czynniki i bariery rozwoju lokalnego. Problematyka ta została zaprezentowana w sposób wieloaspektowy prezentując przy tym różne ujęcia i klasyfikacje. Zgodzić się należy z Autorką, że „rozwój lokalny ograniczają również niejasno określone kompetencje i zadania układu terytorialnego, niekorzystna i niestabilna polityka w stosunku do samorządu...” (s. 45) i należy to uzupełnić, że szczególnie w naszych realiach społeczno-gospodarczych. Czwarty punkt tego rozdziału koncertuje swoje rozważania na roli przedsiębiorczości i innowacyjności w rozwoju lokalnym. Są to zagadnienia, szczególnie we współczesnych realiach, bardzo istotne dla różnych zjawisk gospodarczych stanowiąc równocześnie istotny stymulant różnych przekrojów przestrzennych gospodarki. Równocześnie, istotną konstatacją jest stwierdzenie, że „rozwój danego obszaru

uzależniony jest [...] od potencjału zlokalizowanych podmiotów gospodarczych, innowacyjnych gałęzi ...” (s. 53), które często zbudowane są na unikatowych zasobach endogenicznych danej lokalizacji. Ostatni punkt rozdziału pierwszego, nawiązując bezpośrednio do tego ustalenia skupia swoje rozważania na roli inwestycji zagranicznych w rozwoju lokalnym. Uważam, że powinno się tu uwagę poszerzyć na wszystkie inwestycje zewnętrzne (egzogeniczne), ale oczywiście inwestycje zagraniczne są istotne.

Podsumowując ten rozdział należy podkreślić, że rozważania są prowadzone w sposób poprawny a zamieszczone treści są wolne od zbędnej retoryki, oddając w pełni dylematy towarzyszące tym zagadnieniom. Wszystko jest przedstawione w sposób bardzo wyważony i z dużym dystansem, co pozwala czytelnikowi na samodzielną ocenę omawianej problematyki. Istotny jest także fakt, że prowadzone rozważania mimo, że dotyczą zagadnień teoretycznych, nawiązują ściśle do sformułowanych we wstępie założeń badawczych. Osobiście punkt omawiający teorie rozwoju lokalne umieściłbym na końcu rozdziału. Jednak rozdział ten oceniam pozytywnie.

Rozdział drugi koncertuje się na szeroko rozumianych zagadnieniach dotyczących samorządu terytorialnego oraz jego roli w kształtowaniu procesu rozwoju lokalnego. W jego skład wchodzi cztery punkty i stanowi on interesujące studium różnych obszarów funkcjonowania samorządu lokalnego - *de facto* gminy, gdyż ona posiada odpowiednie kompetencje w tym zakresie. Szczególnie w pierwszym punkcie poza wyjaśnieniem pojęcia samorządu Autorka skupia uwagę na stymulowaniu i kreowaniu procesu rozwoju lokalnego. Moim zdaniem powinna tutaj wyraźniej zostać uwydatniona rola gmin zamiast enigmatycznych sformułowań „władza lokalna” czy „samorząd lokalny”. Jednak treść rozważań, jak i poczynione uwagi w całości wpisują się w założenia badawcze w efekcie przybliżając osiągnięcie celu. Drugi punkt koncertuje swoją uwagę na zagadnieniach teoretycznych dotyczących istoty i zakresu planowania strategicznego w realiach samorządu lokalnego, w wypadku realiów naszego kraju dotyczy to przede wszystkim gminy, gdyż jej kompetencje i realizowane zadania predysponują ją do tego typu działań. W kolejnym, trzecim punkcie zostały omówione instrumenty wspierania rozwoju na poziomie lokalnym. Autorka wszechstronnie omawia to zagadnienie w oparciu o istotne pozycje literatury przedmiotu. Ważne jest to, że w sposób bezpośredni rozważania nawiązują do stref aktywności gospodarczej będących głównym obszarem zainteresowania niniejszej dysertacji. Rozdział drugi kończą rozważania na temat Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, które zostały tutaj ujęte jako ważny instrument pobudzania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie. W treści znajdują się także obszernie fragmenty odnoszące się do funduszy UE oraz

jej zasad wspierania rozwoju lokalnego. Takie ujęcie niewątpliwie wzbogaca czynione rozważania.

Ta część pracy jest napisana w sposób klarowny, przejrzysty i dostarcza w sposób wystarczający wiedzy potrzebnej do realizacji dalszych rozważań (zamierzeń badawczych). Sama treść jest „dopracowana” i starannie przemyślana, nie znajdują się tutaj zbędne fragmenty i wywody chociaż problematyka będąc przedmiotem rozważań jest złożona. Przy tym Autorka szeroko pisze o omawianych zagadnieniach i dostarcza usystematyzowanej wiedzy podbudowanej materiałem źródłowym i bogatym materiałem graficznym. W części dotyczącej charakterystyki samorządu terytorialnego można było dokonać zabiegów syntetycznych, gdyż informacje te większości są powszechnie dostępne w przestrzeni publicznej.

Rozdział ten dostarcza niezbędnej wiedzy do dalszych rozważań oraz wyznacza już podstawy bazowe odniesienia do dalszych zadań badawczych.

Trzeci rozdział, pt. *Istota i uwarunkowania funkcjonowania stref aktywności gospodarczej*, tak jak poprzedni składa się także z czterech punktów. Należy nadmienić, że z punktu widzenia osiągnięcia celu badawczego jest ważnym fragmentem badawczym, stanowiącym istotne treści w realizacji założeń badawczych. W punkcie 3.1 w sposób poprawny dokonana jest charakterystyka stref aktywności gospodarczych z punktu widzenia celu ich funkcjonowania a także omówiono ich genezę. Prowadzone analizy i wywody dostarczają stosownej wiedzy na temat zadań stawianych przed tymi strefami. Jak słusznie podkreśla Autorka, kończąc ten punkt, istota ich „opiera się na lokalnych podmiotach gospodarczych oraz przyciąganiu inwestorów zagranicznych” (s. 101). W kolejnym punkcie Autorka analizuje miejsce stref aktywności gospodarczych w dokumentach strategicznych i planistycznych. Złożoność rozważań oraz czynionych tutaj ustaleń stanowi niewątpliwie wkład własny w badania na omawianą problematykę. Rozważania mają charakter autorski i szkoda, że kończą się przed reformą planowania przestrzennego w naszym kraju. Ciekawe jak wprowadzane zmiany, szczególnie *Zintegrowany plan inwestycyjny*, jako nowe narzędzie planistyczne, ocenia Autorka z punktu widzenia stref aktywności gospodarczej?

W kolejnym punkcie rozdziału trzeciego zostaje zaprezentowana klasyfikacja i charakterystyka rodzajowa stref aktywności gospodarczej. Dokonane tutaj ustalenia są wartościowe, procedura prezentacji zagadnień przejrzysta a czytelność większa bogata podbudowa graficzna. Istotne także są komentarze i interpretacje oraz dodatkowe informacje objaśniające. Rozdział ten kończy punkt poświęcony zarządzaniu strefami aktywności gospodarczej. Rozważania tutaj prowadzone nie koncertują się jednak na problemach *sensu*

stricte zarządzania tymi strefami ale szerzej przybliżają kontekst ich funkcjonowania i co zmieniło i zmienia się w ich zasadach funkcjonowania. Myślę, że można było troszeczkę inaczej zatytułować ten punkt, co jednak w żaden sposób nie umniejsza wartości prezentowanych poglądów.

Oceniając ten rozdział można podkreślić, że poczynione ustalenia są wartościowe i mają znaczenie nie tylko dla rozważań teoretycznych ale, też duży wydźwięk praktyczny i mogą być wykorzystane w programowaniu rozwoju przestrzennego. Całość logiczna i na tyle autonomiczna, że przy niewielkim nakładzie pracy może stanowić osobną publikację naukową. Sposób dochodzenia do wyników i ich ocena świadczą, że Autorka jest już ukształtowanym w pełni badaczem, wiedzącym co chce osiągnąć i do tego nie sugerującym się osądami innych bez ich weryfikacji.

Rozdział czwarty (liczy 55 stron), pt. „Strefy aktywności gospodarczej w województwie małopolskim w latach 2007 – 2021” składa się z trzech punktów. Na początku dokonana jest krótka charakterystyka stref aktywności gospodarczej w Polsce i wybranych krajach UE. Jak stwierdza Autorka „zarówno w wybranych państwach Unii Europejskiej, jak również w Polsce funkcjonują różne formy zorganizowanych terenów inwestycyjnych działających na odmiennych zasadach” (s. 131). Jednak jak dalej konstatuje, problemem jest niewielka ilość „... gruntów znajdujących się we władaniu samorządów lokalnych” (s. 131), co niewątpliwie stanowi istotną barierę w kreowaniu procesu rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez tworzenie tego typu form aktywizacji. W drugim punkcie tego rozdziału dokonano krótkiej charakterystyki województwa małopolskiego, jako regionu ekonomicznego a następnie dokonano identyfikacji stref aktywności gospodarczej funkcjonujących na terenie województwa z uwypukleniem ich relacji z istniejącymi podstrefami specjalnych stref ekonomicznych. Następnie dokonano wnikliwej ich analizy i pogrupowania według wybranych cech. W dalszej części tego punktu, „z uwagi na dużą liczbę zidentyfikowanych (...) stref aktywności gospodarczej zlokalizowanych na obszarach gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich” (s. 148) przeprowadzono analizę czterech wybranych studiów przypadku. Doboru dokonano w oparciu o trzy kryteria. W efekcie wybrano Wielicką Strefę Aktywności Gospodarczej, Strefę Aktywności Gospodarczej Małopolski Zachodniej w Zatorze, Strefę Aktywności Gospodarczej W Babicach i Strefę Aktywności Gospodarczej w Szczurowie (szkoda, że nie przybliżono procedury ich doboru). Następnie została dokonana szczegółowa charakterystyka tych stref, jednak nie dokonano ich chociaż syntetycznego podsumowania w formie zestawienia. Ostatni punkt koncertuje swoje rozważania na identyfikacji wybranych rezultatów funkcjonowania stref aktywności gospodarczej w województwie małopolskim.

Omawianie rozpoczyna identyfikacja branżowa poszczególnych stref, następnie wskazane jest znaczenie środków unijnych (w tym ZIT-u) oraz wskazane zostają istotniejsze instytucje otoczenia biznesu. Także identyfikacji zostały poddane poszczególne przedsięwzięcia inwestycyjne z uwzględnieniem środków unijnych oraz ogólne efekty funkcjonowania tych stref w regionie. Kończąc ten rozdział Autorka rekapitułuje, że dotychczasowe rozważania i poczynione ustalenia pozwoliły pozytywnie zweryfikować hipotezę H1. Stwierdzając, że „... SAG są skutecznym narzędziem zagospodarowania wolnych zasobów gminnych nieużytków, terenów przemysłowych oraz obszarów zdegradowanych” (s. 179).

Piąty rozdział pt. Analiza i ocena oddziaływania stref aktywności gospodarczej na poziom rozwoju społeczno-gospodarczego badanych gmin województwa małopolskiego stanowi istotny element przyjętych zamierzeń badawczych i osiągnięcia postawionego celu. W tej części pracy dokonano analizy i oceny poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich województwa małopolskiego. Rozdział ten składa się tak jak poprzedni także z trzech punktów. Pierwsza jego część prezentuje założenia metodyczne oraz dostarcza podstawowych informacji a także zawiera argumentację dotyczącą poszczególnych założeń badawczych (np. dlaczego województwo małopolskie). M.in. na stronie 181 znajduje się wskazanie oraz uzasadnienie doboru jako obiektów badawczych gmin wiejskich i miejsko-wiejskich (dla lepszej przejrzystości powinno ono być zmieszczone we wprowadzeniu).

W zamierzeniach badawczych „w pierwszym etapie dokonano oceny poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego badanych gmin województwa małopolskiego, wykorzystując syntetyczną miarę rozwoju obliczoną na podstawie wybranych cech diagnostycznych. Następnie dokonano porządkowania liniowego gmin w celu określenia ich miejsca w rankingu pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego” (s. 182). Jak słusznie podnosi Autorka ważnym etapem w tego typu badaniach jest dobór cech diagnostycznych. W pracy przejęto ostatecznie 23 cechy (21 określono jako stymulanty i dwie jako destymulanty) opisujących poziom przedsiębiorczości, aktywność ekonomiczną ludności oraz finanse gmin. W dalszej kolejności wykorzystując metody statystyczne dokonano oceny związku pomiędzy lokalizacją strefy aktywności gospodarczej a poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego gmin. W tym celu wykorzystano nieparametryczny test Manna-Whitney’a. Natomiast porównania rozkładu gmin w grupach w kolejnych latach przeprowadzono z zastosowaniem testu Fishera. Kolejny punkt stanowi bardzo złożoną realizację głównych założeń metodycznych dysertacji. Ostatecznie ustalono, że w badanych latach poszczególne pozycje gmin w rankingu pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego uległy zmianom. Następnie wyznaczono cztery grupy gmin. „Przeprowadzona analiza wykazała, że

poszczególne gminy były mocno zróżnicowane pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego” (s. 198). Zmiany zachodzące w poszczególnych latach okresu badawczego pozwoliły ustalić, że zwiększał się poziom rozwoju badanych gmin. Jednak liderami były gminy położone w sąsiedztwie Krakowa (s. 204) oraz na szlaku komunikacyjnym biegnącym do Katowic. Natomiast najniższe wyniki charakteryzowały gminy położone we wschodniej części regionu.

Ostatni punkt piątego rozdziału koncertuje swoje rozważania na oddziaływaniu stref aktywności gospodarczej na poziom rozwoju badanych gmin. Przeprowadzane tutaj badania są szczegółowe, pracochłonne ale istotne dla przyjętych założeń badawczych. Wykazano, że wartość syntetyczna miar rozwoju w badanym okresie była wyższa w gminach w których działały strefy aktywności gospodarczej. Kolejne postępowanie badawcze pozwoliło pozytywnie zweryfikować hipotezę H2. Szczególnie ważna jest konkluzja dotycząca przesunięcia czasowego efektów oddziaływania powstania stref aktywności gospodarczej na rozwój społeczno-gospodarczy gmin.

Ostatni rozdział, tj. szósty (najobszerniejszy, bo liczy aż 78 stron) zatytułowany jest „Identyfikacja i ocena wpływu stref aktywności gospodarczej na rozwój lokalny – wyniki badań własnych”, jak to podnosi Autorka we wprowadzeniu zawiera prezentację wyników „badań własnych przeprowadzonych w formie badań ankietowych wśród przedstawicieli urzędów miast i gmin oraz przedsiębiorstw zlokalizowanych na obszarze stref aktywności gospodarczej w województwie małopolskim” (s. 13). Rozdział ten składa się z pięciu punktów. Rozpoczyna go przybliżenie zakresu i metodyki badań. Podniesione tutaj zostaje, że ze względu na zakres oraz cel przeprowadzonych w niniejszym rozdziale badań zastosowano triangulację metodologiczną, czyli zwielokrotnienie metod badawczych w odniesieniu do danego problemu badawczego (s. 229). Podstawową metodą takiego ujęcia w tym rozdziale stają się badania ankietowe. Których założenia szeroko zostały zaprezentowane i uzasadnione w tym punkcie. W kolejnym punkcie dokonana jest szeroka charakterystyka badanych podmiotów. Badaniami objęto 125 podmiotów gospodarczych, jednak ostatecznie bazowano na wynikach uzyskanych od 115 podmiotów. Natomiast w odniesieniu do drugiej grupy objętych badaniami - łącznie było to 33 jednostek samorządu terytorialnego (s. 242) a właściwe gmin. Poczynione tutaj ustalenia w sposób poprawny wpisują się w przyjęte założenia badawcze.

Punkt trzeci tego rozdziału poprzez swoje rozważania oraz ustalenia weryfikuje hipotezy badawcze H3, H4 i H5. Przeprowadzone w nim analizy i ustalenia są interesujące i wartościowe nie tylko z punktu widzenia założeń badawczych dysertacji (co jest oczywiste i

najistotniejsze) ale także dla praktyki, stanowiąc inspirujący materiał zarówno dla władarzy gmin jak i podmiotów gospodarczych oraz wszystkich zainteresowanych tą problematyką. Na stronie 275 znajduje się szerokie podsumowanie wskazujące, że „działalność prowadzona przez przedsiębiorstwa zlokalizowane na obszarze poszczególnych stref aktywności gospodarczej wpływa na rozwój lokalny poszczególnych gmin poprzez zagospodarowanie lokalnych czynników produkcji”. Kolejny czwarty punkt tego rozdziału analizuje opinię przedstawicieli gmin w kwestii wpływu specjalnych stref aktywności gospodarczej na rozwój tychże jednostek przestrzennych. Także tutaj czynione wieloaspektowe rozważania są wartościowe i w sposób poprawny wpisują się w całość badań niniejszej dysertacji. Rozdział szósty kończy punkt pt. „Wnioski i rekomendacje dla władz samorządowych”. Czynione tutaj ustalenia są trafne i znajdują podstawy w przeprowadzonych badaniach oraz analizach w pracy. Szczególnie istotną jest tabela 84, która zawiera zestawienie barier zidentyfikowanych w trakcie badań a dotyczących funkcjonowania stref aktywności gospodarczej oraz rekomendacji ich rozwiązania.

Podsumowując ostatnie dwa rozdziały, należy podkreślić, że stanowią autorski wkład w badania nad zagadnieniami rozwoju lokalnego i szerzej przestrzennego. Jest to najważniejsza część dysertacji, w której nie tylko weryfikacji ulegają postawione hipotezy i następuje pełne osiągnięcie celu ale także zaproponowana zostaje w dużej części unikatowa metodyka badań. W efekcie nie tylko mamy do czynienia z rozwiązaniem problemu badawczego ale poszerzeniem wiedzy w zakresie rozwoju lokalnego.

Natomiast nawiązując do rozdziału szóstego, należy wskazać, że stanowi on dodatkową wartość i w znaczny sposób potwierdza otrzymane wcześniej wyniki, nie tylko je weryfikując, ale także wzmacniając ich wydźwięk i interpretując ich kształtowanie się oraz uzupełniając je o opisy jakościowe. W efekcie poczynione ustalenia są inspirujące zarówno w przekroju naukowym jak i aplikacyjnym. Równocześnie należy docenić duży nakład pracy poniesiony przez Autorkę, który był związany nie tylko z przeprowadzeniem tych badań, ale ich interpretacją oraz powiązaniem z teorią ekonomii w tym obszarze, co świadczy o dużej rzetelności i znajomości prowadzenia tego typu prac badawczych przez Autorkę.

Konkludując, stwierdzam, że rozdział szósty jest wartościowym materiałem badawczy i w połączeniu z rozdziałem piątym stanowią najbardziej wartościową część dysertacji. Realizowane w nich badania są w sposób czytelne oraz zgodnie ze sztuką naukową. Z kolei wnioskowanie jest odwzorowaniem otrzymanych wyników, w efekcie w pełni zachowana jest zasada intersubiektywnej sprawdzalności.

Ostatnia część pracy to podsumowanie i wnioski końcowe. Zamieszczone tutaj ustalenia oraz oceny badanych zjawisk, jak i wnioskowanie należy uznać za bardzo wartościowe i wynikające z przeprowadzonych wieloaspektowych analiz w różnych ujęciach.

Wyartykułowane tutaj ustalenia są precyzyjne, poparte wynikami badań, wolne od niejasnych i ogólnikowych sformułowań. Niosą dużą wartość poznawczą, jak i aplikacyjną i wskazują na Autorkę jako w pełni odpowiedzialnego i ukształtowanego badacza. Fragment ten stanowi dobrą, wystarczającą część podsumowująco-postulatywną.

Oceniając strukturę pracy, należy stwierdzić, że jest ona klasyczna, ale także złożona i relacyjna. Niewątpliwie Autorka poświęciła dużo czasu i energii, aby w tak przystępny i przejrzysty sposób dokonać prezentacji tak złożonych zagadnień, co wzmacnia ogólną pozytywną ocenę jak i zawartość merytoryczną.

4. Uwagi szczegółowe

W tej części opinii, w świetle wcześniejszego pozytywnego ustosunkowania się do struktury pracy jak i wypracowanej i zrealizowanej metodyki badawczej oraz treści, będą zawarte tylko ogólne uwagi. Całość jest napisana językiem poprawnym, w przeważającej mierze klarownym, świadczącym o dużej znajomości opisywanej problematyki. Generalnie sposób przedstawiania różnych zagadnień i kwestii świadczy o dobrym warsztacie techniczno-naukowym Autorki. Dużą zaletą opracowania jest wolna od niejasności i czytelna forma prezentacji poglądów, podbudowa graficzna oraz stosowanie wizualizacji zamieszczonych poglądów i wyników badań.

Oczywiście literatura tego opracowania, co jest zrozumiałe nasunęła pewne wątpliwości i uwagi, są jednak nieistotne i dyskusyjne, w niczym nie podważając znacznej wartości merytorycznej całej pracy, dlatego pozwalam sobie je pominąć i zwrócić uwagę tylko na drobne potknięcia takie jak wnioskowanie przed analizą czy też urywaną narrację. Podsumowując tę część należy stwierdzić, że Autorka wykazała się dużą znajomością omawianej problematyki, w sposób poprawny zostały sformułowane hipotezy, cele oraz z powodzeniem zostały wykonane zamierzenia badawcze. Osiągnięte wyniki świadczą o tym, że Autorka zrealizowała postawione zamierzenie badawcze, w efekcie czego otrzymujemy wartościowe opracowanie tak w warstwie teoretycznej jak i empirycznej. Opracowanie ma charakter naukowy, a poprzez szeroką warstwę poznawczą również może być wykorzystane w procesie dydaktycznym oraz znaleźć zastosowanie w praktyce, na różnych szczeblach kształtowania procesów rozwojowych w przestrzeni naszego kraju, jednak szczególnym

odbiorcą jest gmina. Mocną stroną całości jest także zakotwiczenie badań w realiach gospodarczych naszego kraju (województwa małopolskiego) i aktualność informacji i danych.

5. Konkluzja i wniosek końcowy

Na tle uważnej lektury rozprawy doktorskiej stwierdzam, że spełnia ona wymagania określone w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (t.j. Dz. U. 2023 r., poz. 742, z późn. zm.), czyli stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dowodzi też, że Autorka dysponuje stosowną wiedzą oraz warsztatem naukowym i przygotowaniem do prowadzenia pracy naukowej w dyscyplinie ekonomia i finanse.

Uwzględniając walory teoretyczne oraz użyteczne pracy Pani magister Joanna Czyżewska-Hołoda, stwierdzam, że recenzowane opracowanie odpowiada w pełni wymogom stawianym rozprawom doktorskim, stąd wnoszę o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony równocześnie wnioskuję o jej wyróżnienie.

(Stanisław Korenik)

